

ления этого противоречия и обеспечения ответственности личности, соотнесения поступков и поведения человека с социальными требованиями является человеческая совесть. Она позволяет нам критически оценивать себя, свои действия и поступки. Объективность оценки личной ответственности определяется, как считает Т.Ф. Алексеенко, «исторически достигнутым уровнем ответственности поведения в конкретном обществе и субъективными возможностями личности». По мнению автора, «в цивилизованном обществе считается: чем шире полномочия и реальные возможности, тем выше ответственность личности» [3, с. 107].

Таким образом, задачей всей системы образования, в первую очередь высшей школы, выступает повышение внимания к проблеме формирования и развития ответственности как предпосылки обеспечения нормального будущего человеческой цивилизации.

Список литературы: 1. Йонас Г. Принцип відповідальності: У пошуках етики для технологічної цивілізації. – К.: Лібра, 2001. – 400 с. 2. Гьосле В. Буття та об'єктивність. До метафізики екологічної кризи // Практична філософія в сучасному світі. – К.: Лібра, 2003. – С. 180–210. 3. Алексеенко Т.Ф. Відповідальність особистості // Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 106–107.

*Черкашин А.І.
м. Харків, Україна*

СУЧАСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

В науці освіта розглядається, як «процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості» [1, с. 614].

Освіта як процес, розуміється в цілісній єдності «навчання, виховання, розвитку, саморозвитку особистості; збереження культурних норм з орієнтацією на майбутній стан культури; створення умов для повноцінної реалізації внутрішнього потенціалу індивіда і його становлення як інтегрованого члена суспільства, виконуючи функцію наступності суспільства» [1, с. 615].

Основною сучасною характеристикою освіти в Україні є її неперервність. Науковим підґрунтям неперервної освіти в Україні є праці С.Я. Батишева, Т.М. Десятова, В.Г. Кременя, І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало [2, 3, 5, 6, 7, 9].

Навчання «крізь усе життя» оголошується вже необхідністю функціонування освітнього простору в Україні. Європейській саміт 2000 року в Лісабоні наголосив підґрунтя політики і практики Європейського Союзу у галузі освіти. За висновками саміту, забезпечення успішного розвитку економіки і суспільства можливе за рахунок запровадження освітнього принципу – «навчання протягом життя».

Системоутворювальним чинником неперервної освіти слугує суспільна потреба в постійному розвитку кожної людини. Відповідно, неперервна освіта визначається, як «процес, який охоплює все життя людини, що забезпечує поступовий розвиток творчого по-

тенціалу особистості і всебічне збагачення її духовного світу, цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність щодо освоєння і вдосконалення знань, умінь, навичок, одержаних у загальних і спеціальних установах, а також шляхом самоосвіти» [8, с. 580].

Система неперервної освіти включає різні типи навчально-виховних закладів – формальні (школа, інститут тощо) та неформальні (значущі люди, освітні курси без сертифікації та ін.) види освіти, а також зв'язок між предметами й різними аспектами розвитку людини (фізичним, моральним, інтелектуальним тощо) на окремих етапах життя, що вивчаються, здатність до асиміляції нових досягнень науки; вдосконалення умінь вчитися; стимулювання мотивації до навчання; створення відповідних умов і атмосфери для професійного зростання; реалізація творчого та інноваційного підходів, створення умов для самоосвіти і т.п.

Метою неперервної освіти є становлення і розвиток особи як в періоди її фізичного та соціально-психологічного дозрівання, розквіту і стабілізації життєвих сил і здібностей, так і в періоди старіння організму, коли на перший план висувається завдання компенсації функцій і можливостей, що втрачаються.

Основними етапами неперервної освіти визначаються:

- навчання, виховання і розвиток людини, передуючий його вступу до самостійного життя (дитячо-юнацька освіта);
- учбова діяльність в період дорослого життя, що поєднана різними видами практичної діяльності (освіта дорослих).

Основними умовами і завданнями сучасної неперервної професійної освіти Т.М. Десятов визначає: «постійний творчий розвиток і вдосконалення кожної людини протягом усього життя шляхом взаємодії між знаннями, що здобуті на початкових етапах освіти, і знаннями, здобутими на наступних етапах, а також взаємодії між теоретичними і практичними знаннями, що підтверджуються компетентністю в подальшому їх практичному використанні» [4, с. 582].

Неперервна професійна освіта охоплює базову професійну і подальшу освіту й передбачає послідовне поєднання навчальної і професійної діяльності в освітніх закладах, професійного самовдосконалення на різних життєвих етапах.

Виховання і навчання являють собою дві єдині складові навчально-виховної діяльності. Ми погоджуємося з думкою С.У. Гончаренка, що єдність навчання і виховання «реалізується через відмінності. Навчання не ізольоване не від включення вихованця у життя. При цьому воно розгортається на тій ділянці навчально-виховного процесу, де домінує підготовка до життя. У свою чергу, виховання – таке включення в життя, яке є природним продовженням підготовки до неї, але в цьому разі домінуючою метою буде саме включення. Теорія виховання вивчає і обґрунтовує способи включення в життя шляхом застосування особливих методів. При цьому спеціальним завданням стає обґрунтування діяльності, пов'язаної з формуванням ціннісних орієнтацій учнів і студентів – їх емоцій, світу почуттів, притаманних людині, ставлення до життя, людей, природи, світу в цілому» [2, с. 636].

Відповідно, навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах будується на основі багатокomпонентного, варіативного змісту освіти, вибору сучасних, інноваційних освітніх технологій, застосування особистісно орієнтованих навчальних й виховних си-

стем, інформаційного забезпечення навчання, діагностичних і стимулюючих форм контролю та оцінювання досягнень, вікових індивідуальних закономірностей особистісного розвитку тих, хто навчається, у різних видах навчально-виховної діяльності.

Список літератури: 1. Гончаренко С.У. Освіта / С.У. Гончаренко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінко Інтер, 2008. – С. 614–616. 2. Гончаренко С.У. Педагогіка / С.У. Гончаренко // Енциклопедія освіти / голов. ред. В.Г. Кремень; Акад. пед. наук України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 635–637. 3. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина XX століття): монографія / Десятов Т.М.; за ред. Ничкало Н.Г. – К.: «Ар-тЕк», 2005. – 472 с. 4. Десятов Т.М. Неперервна професійна освіта / Т.М. Десятов // Енциклопедія освіти / голов. ред. В.Г. Кремень; Акад. пед. наук України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 582–583. 5. Кремень В.Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи / В.Г. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія: укр.-пол. щорічник / [за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало]. – К.; Ченстохова: [б. в.], 2000. – Вип. 2. – С. 11–30. 6. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: Монографія / Зязюн І.А., – Черкаси: Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с. 7. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н.Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. – 2001. – Вип. 1. – С. 11–22. 8. Шевченко Г.П. Неперервна освіта / Г.П. Шевченко // Енциклопедія освіти / голов. ред. В.Г. Кремень; Акад. пед. наук України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 580–582. 9. Энциклопедия профессионального образования: В 3 томах / Под ред. С.Я. Батышева. М.: АПО, 1999. – 440 с.

*Шахова Г.А.
г. Харьков, Украина*

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТОВ КАК УСЛОВИЕ ПОДГОТОВКИ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА

Основополагающая задача современного высшего образования заключается в формировании творческой личности специалиста, способного к самообразованию, саморазвитию и дальнейшей творческой и практической деятельности. Решение данной задачи уже не возможно лишь путем предоставления обучаемому определенной суммы пассивных знаний умений и навыков. Необходимым условием превращения студента в субъекта, заинтересованного в преобразовании себя как личности и будущего специалиста, является формирование у него навыков самостоятельной работы и зарождение интереса к накоплению и постоянному пополнению своих знаний. Целью самостоятельной работы студентов является организация систематического изучения дисциплин в течение семестра, закрепление и углубление полученных знаний и навыков, подготовка к предстоящим занятиям, а также формирование культуры умственного труда и самостоятельности в по-